

Til Klima- og miljødepartementet

Dato: 31/10/2025

HØRINGSINNSPILL

Innspill til høring - Forslag til tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein i Hardangervidda og Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å avgi høringsuttalelse til forslagene til tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein.

NBS støtter formålet om å sikre livskraftige villreinbestander og ivareta fjellområdenes økologiske funksjoner. Samtidig vil vi understreke at bønder, beitebrukere og seterbrukere er en del av løsningen, og ikke problemet. Den tradisjonelle utmarksbruken har i århundrer vært en bærekraftig del av økosystemet i fjellet, og er avgjørende for levende bygder, kulturlandskap og naturverdier. Tiltak for å styrke villreinen må bygge på forholdsmessighet, lokal forankring og respekt for etablerte bruks- og eiendomsrettigheter.

1. Prinsipielle merknader

a) Rettighetsvern og lokal forankring

Tiltaksplanene må ikke uthule eksisterende bruks- og eiendomsrettigheter i utmark. Eventuelle restriksjoner på ferdsel og bruk må skje i tett dialog med berørte grunneiere, beitelag, kommuner og næringsaktører. Forvaltningen må bygge på medvirkning, samarbeid og tillit, ikke ensidige statlige inngrep.

b) Bærekraftig bruk og bevaring av matproduserende areal

Tradisjonell bruk av utmark er en forutsetning for å bevare åpne kulturlandskap og matproduserende areal i fjellet. Villrein og beitedyr har levd side om side i århundrer. Den langsiktige løsningen må bygge på dette samspillet, ikke fremstille det som konflikt.

- **Videre vil NBS understreke at driftsbuer, gjeterbuer og andre nødvendige bygninger i utmark ikke må få begrenset tilgang eller bruk.**

Slike bygninger er en forutsetning for tilsyn, drift og beredskap i fjellet, både for beitebrukere, seterdrift og forvaltning. Eventuelle restriksjoner på transport eller bruk vil i praksis svekke muligheten til å drive ansvarlig og tilstedeværende dyrehold. Dette gjelder også bruk av ATV, snøskuter eller annen nødvendig transport til drift og tilsyn.

Dersom virtuell gjerdeteknologi kommer på bordet som et mulig virkemiddel for å styre beitedyr unna sårbare områder vil NBS påpeke at dette i praksis er svært kostbart, og lite realistisk uten omfattende støtteordninger.

Dersom man for eksempel ser for seg at 13 000 voksne sau skal utstyres med eksempelvis Nofence-klaver til en enhetspris på om lag 3 000 kroner per dyr, innebærer det en samlet kostnad på rundt 39 millioner kroner – før abonnementskostnader er tatt med.

c) Forholdsmessighet og kunnskapsgrunnlag

Alle tiltak må være kunnskapsbaserte og bygge på helhetlige konsekvensutredninger som også omfatter landbruks- og samfunnsinteresser.

2. Støtte til konkrete tiltak i tiltaksplanen

NBS støtter at utmarksbeite, både i fjellet og lavereliggende skogsområder, anerkjennes som en driftsform med lang tradisjon i Norge, og som en viktig del av næringsgrunnlaget i mange kommuner. Vi støtter også at tiltak og samarbeid fremhever at:

- Tamreindrift, seterdrift, skogsdrift, beitebruk og andre utmarksnæringer skaper og opprettholder spesielle natur-, kulturmiljø- og landskapsverdier. Norsk seterdrift er nylig oppført på UNESCOs liste over immateriell kulturarv.
- Utmarksbeite utnytter føreheter som ikke kan høstes på andre måter, legger grunnlag for økt selvforsyning, og øker biologisk mangfold gjennom bevaring av artsmangfold og naturtyper. Beitedyr rydder terreng og forhindrer/reducerer gjengroing. Villreinen har i årtier levd i sameksistens med beitedyr i flere av de nasjonale villreinområdene.

Vi støtter videre tiltak som legger til rette for samarbeid med beitenæringen for å redusere negative påvirkninger av beitedyr, blant annet gjennom:

- Felles kunnskapsutfordringer om parasitter og smitte, og vurdering av tiltak som flytting av saltplasser eller parasittbehandling av husdyr før beiteslipp.
- Frivillig deltakelse fra beitenæringen.

3. Kritisk punkt – rovdyr

NBS vil understreke at rovvilt i svært liten grad omtales i tiltaksplanen, men at det samtidig er behov for mer kunnskap om tap av villrein til rovvilt. Vi støtter at det gjøres studier for å avdekke effekter av rovvilt på villrein, som påpekt av ekspertgruppen bak NINA Rapport 1400 (2017).

- **NBS påpeker at øvrige tiltak i planen kan være uten reell effekt dersom det ikke legges opp til en aktiv rovviltforvaltning, spesielt når det kommer til jerv.**
- **Videre er det viktig at Statens naturoppsyn (SNO) ikke får begrenset adgang til å benytte motoriserte kjøretøy, som snøskuter og ATV i sitt arbeid med bestandsregistrering og oppfølging i felt.**

For å sikre en reell forståelse av situasjonen på bakken må SNO ha praktiske muligheter til å observere, dokumentere og eventuelt ta ut rovvilt i områder der tapene er store. En svekket tilstedeværelse fra SNO vil føre til mindre kontroll og dårligere beslutningsgrunnlag for både villrein- og rovviltforvaltningen.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Dersom tiltak fører til økonomisk tap, økte driftskostnader eller redusert bruksverdi for en grunneier, må det etableres kompensasjonsordninger for berørte. NBS ber om at statlige midler til tiltak også kan søkes av beitelag, grunneierlag og enkeltbrukere – ikke kun av kommuner og villreinområdestyrer.

5. Forvaltning og oppfølging

NBS krever at landbrukssektoren får fast plass i rådgivende organer og forvaltningsgrupper. Det bør etableres tverrsektorielle grupper med representanter fra landbruk, reindrift, grunneiere, friluftsansjasjoner og naturforvaltning. Evaluering av tiltak må skje årlig, med åpen rapportering om hvordan de påvirker utmarksbruk, lokal verdiskaping og tilliten mellom næring og forvaltning.

Forskning fra Telemarksforskning og Universitetet i Umeå viser at lokal deltakelse i tiltaksutforming er viktig: Studien «*Balancing biosecurity and local stewardship: Wildlife disease management in rural Norway*»^[1] peker på at forvaltning av smittsomme sykdommer hos ville dyr ikke kan lykkes uten aktiv lokal deltakelse og samarbeid mellom stat og lokalt nivå. Selv om dette handler om forvaltning for et annet formål, har studien stor overføringsverdi i dette tilfellet. Dette viser at forvaltning av slike arealer må håndteres med lokal medvirkning og kunnskap. Når lokal bruk og drift inviteres aktivt inn, styrker det både tilliten og gjennomføringskraften i tiltakene:

– Om tiltakene ikke respekterer eller tar hensyn til stedbunden kunnskap og -praksis risikerer myndighetene at lokalbefolkningen mister både eierskap og motivasjon til å bidra, og eksterne organisasjoner har hverken ressurser eller kapasitet til å opprettholde tiltakene uten denne lokale støtten.^[2]

6. Avslutning og oppsummering

NBS støtter målet om livskraftige villreinbestander og bærekraftig bruk av fjellområdene, samtidig som vi understreker behovet for helhetlig vurdering av rovdyr, jakt og menneskelig aktivitet. **Tiltak må ikke svekke grunnlaget for levende bygder, seterbruk og tradisjonell utmarkshøsting. Bærekraftig bruk og levende lokalsamfunn er den beste garantien for en livskraftig villreinbestand.**

For Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Med vennlig hilsen,

Anders Bakke Klemoen, Generalsekretær

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Elektronisk godkjent, uten underskrift